

Skog Alnarp

Riskfylld handel med växter

I flera länder runt Östersjön har en ny svampsjukdom som hotar tallen fått fäste, nu har den även kommit till Sverige.

Liksom i många andra fall kommer hotet via trädgårdar och parker dit många exotiska växter importeras.

Angreppen upptäcktes i Alnarpsparken där bergtall (*Pinus mugo*) fått bruna barr. En analys i forskningslaboratoriet, alldeles i närheten, visar att det är angrepp av en svamp/patogen (*Lecanosticta acicola*) vilket resulterar i skador på barr. Patogenen har förmodligen sitt ursprung i Nordamerika varifrån den fått spridning till Europa och andra kontinenter.

BERGTALL har ett litet naturligt utbredningsområde i Centraleuropas bergstrakter. På grund av dess tålighet i kärva klimatlägen och låga växtsätt har den spridits runt om i världen och är därmed en typisk inkörsport för skadegörare.

Eftersom barren angrips minskar tillväxten och angripna plantor riskerar att dö.

Forskare i Estland har nyligen visat att sjukdomen kan spridas vidare till vanlig tall (*Pinus sylvestris*). Därmed är det ett hot mot ett av våra vanligaste och viktigaste trädslag.

Johanna Witzell och Michelle Cleary

EFTERSOM sjukdomen är svår att identifiera och lätt kan förväxlas med andra angrepp kan den finnas på flera platser i landet.

Johanna Witzell berättar att man gärna vill ha tips om eventuella angrepp (se bild).

Hon är en av forskarna inom området skogspatologi på Institutionen för sydsvensk skogsvetenskap vid lantbruksuniversitetet i Alnarp. Avdelningen har växt under senare år. I laboratoriet arbetar 12 personer - och arbetsuppgifterna blir allt fler eftersom det upptäcks många nya skador.

HOTEN från nya och gamla skadegörare är många.

Kollegan Michelle Cleary konstaterar att den förmodade källan till de nya angreppen på tall följer ett känt mönster.

– Plantor importeras till trädgårdar, parker och arboreta. Olika skadegörare kan följa med som fripassagerare på växten eller i planteringsjorden. Därefter kan de hoppa över till andra värdväxter.

– Det är så vi fått flera skadliga algsvampar (*Phytophthora*) och askskottssjuka.

Angrepp på bergtall, likt det som nu kartlagts i Alnarpsparken, har noterats i flera botaniska trädgårdar; Estland (2015), Litauen (2011), Lettland och Irland (2018).

ÖKAD GLOBAL handel med växter i kombination med ett varmare klimat gör invassiva arter till ett växande och eskalerande problem

Ett nytt forskningsområde är att utveckla verktyg för en bättre gränskontroll.

Det är svårt att avgöra om växterna bär på skadesvampar. De kanske inte ens finns på växten utan i krukjorden.

– Idealet vore nya verktyg som enkelt kunde scanna av en hel container med växter, säger Michelle Cleary.

Hon berättar att forskarna i Alnarp har flera idéer. En tänkbar möjlighet är biosensorer som avläser lättflyktiga organiska föreningar som förångas i rumstemperatur. Tekniken används för att spåra sprängämnen vid gränskontroller och kanske är något liknande tillämpligt för kontroll av växter.

Enstaka askar är motståndskraftiga mot askskottssjukan. Utbrotten antas ha börjat genom importerade växter.

Angrepp på bergtall.

BÄST är att skadegörarna aldrig kommer in i landet och om olyckan är framme gäller det att reagera snabbt.

– Länder som Australien och nya Zeeland ligger långt före EU i de här frågorna. Det finns anledning för Sverige, med stora skogstillgångar, att gå före och ligga i framkant när det gäller växtskydd.

DÅ DET gäller bergtallen arbetar nu forskarna för att bedöma hur man går vidare.

– Det är viktigt att ha beredskap och inte förlora tid. När vi upptäckte *Phytophthora* i bokskogar år 2010 dröjde det fem år innan den fortsatta forskningen fick finansiering. Idag vet vi mycket mer, men vi förlorade flera värdefulla år, säger Johanna Witzell.

– Vi behöver bygga upp kompetens och infrastruktur för att agera på ett tidigt stadium genom att identifiera skadegörare och vidta åtgärder innan det är för sent.